

waar onge-
entreden, de
Milo in de

itspreken, en
is niets,
enige Hetze,
naar ketter-
hoofdperson
broeder. Maar
u bij onder-
heid te con-
denis, in het
igen voor het

hetzelfde op.
sterdam-Zuid
in prof. Kuy-
gedachte, die
uitgesproken,
dat gold niet
een van de
ng, waarover
blad goed te
sekerken ter

gs te Assen
wege de Sy-

len bestaande
is T. Gerber
am-Zuid was
ld van Prof.
kwam.

evonden zich
s kerk.
t best wordt
woorden van
zei: „Blij dat

rd in woord

erkend wordt,
le wereld is.
nt een publi-
geeft daarvan

est tegen de
pgemerkt, dat
ar het onder-
dijk niemand,
ende, — de
omdat de
noodig acht

„Classis geen
vonden, maar
ken. Niet de
il ter Classi-
sing met Prof.

toen ter Clas-
Amsterdam-
vat Deputaten
lig de vragen
ing, die door
ken, doch nu
er zaak in de
rdt rechtgezet

it is wel wat
hun bladen,
„briefje”, hun
dat hun dit
anders.

pmeking van
dezelfde zaak-
ten nog meer
de hoogleeraar
ding der zaak
ersoonlijk aan-

n Amsterdam-
woorden daarop

oooveel onaan-
iet anders dan
deal van die

erden, waarmee
minnaars voor
jd...

an Kampen-
over de aan-
mpen ook zal
wat meer be-
die haar door-
een kerkelijke
ma van Zwolle

aannemen van
Het zou zijn
arbeid, waar-
en uitslaan en
n haar. Hoog-
ote voldoening
en mogen uit-
eer gewenscht
wekt. En zoo

kerknode” op
ppelijke prak-
s o.i. niet zoo

het Buitenland.

die met vrij wat minder recht reeds jaren lang aan de liefhebbers den doctorschouder verschaften.

Niemand zal durven beweren, dat er te Kampen minder wetenschappelijke Theologie wordt gedoceerd dan te Amsterdam.

En nog minder zal men durven beweren, dat „de Kamper School” wat het Theologisch onderwijs betreft, achterstaat bij de Rijks-Universiteiten in ons Vaderland.

Een principiële bezwaar behoeft er dus niet te bestaan.

Alleen zou de vraag kunnen rijzen, of het aan de orde stellen van deze zaak in deze dagen, nu toch de „uiterste noodzaak” er niet toe dwingt, daar voor onze Kamper „Fideelen” na hun volbrachte studien in de Usselstad de gelegenheid reeds eenigen tijd is geopend om zonder dubbele examens aan „de Vrije” te kunnen promoveeren, wel gewenscht kan worden geacht.

We achten deze zaak volstrekt niet zonder beteekenis, maar meenen toch, dat er heden ten dage op kerkelijk en wetenschappelijk gebied problemen zich aan ons opdringen, welke oplossing aller aandacht, aller samenwerking vraagt en die ongetwijfeld van grooter gewicht zijn dan het scheppen van een nieuwe mogelijkheid, om zich met een doctorschouder te sieren.

Voor het overige wachten we en zien toe.

Dordt en Assen.

Dr Kaajan, kenner der Dordtsche synode, geeft een hoordering van de brochure van mr A. C. G. v. Proosdij: Dordt en Assen. Met den schrijver verschilt hij van gevoelen:

Bedenklijk wordt echter het betoog van Mr van Proosdij, als hij ten slotte beweert, dat de zaak der Remonstranten daarom op de Dordtsche Synode, dus op een Generale Synode beslist werd, omdat de Generale Staten dit in hun Artikelen van de bijeenroeping dezer Synode hadden bepaald. De Kerken werden dus in dezen door de H. M. Heeren Staten-Generaal in een boek gedrongen, waar zij volgens haar eigen beginselen niet wilden zijn. „Hun moeten was niet een kerkrechtelijk maar een politiek moeten”, zegt van Proosdij met grooten nadruk.

Dat de Dordtsche Synode van 1618—19 door de Generale Staten is uitgeschreven; dat op deze Synode 18 politieke commissarissen zitting hadden, aan wie de handhaving van de uitwendige orde was opgedragen; dat deze Heeren vooral door hun recht van veto groote macht hadden en inderdaad op heel het Synodebedrijf geduchten invloed hebben uitgeoefend, geen eerlijk historicus-schrijver zal dit ontkennen.

Maar dat de behandeling van de zaak der Remonstranten op een Generale Synode der Kerken door de Generale Staten zou zijn opgedrongen, is met de feiten in flagranten strijd.

Juist de Kerken hadden jaar in jaar uit op het bijeenroepen van een Generale Synode onvermoeid aangedrongen.

In het jaar 1589 achtte de Synode van Noord-Holland het bijeenroepen van een Generale Synode onnoodig, omdat geen „swarickheden” ertoe noopten.

Maar in het jaar 1597 werd dit anders. Toen werd de Synodale Kerk van Amsterdam door de Noord-Hollandse Synode vermaand, om diligent te zijn in het aanvragen van een Generale Synode bij de Generale Staten.

En waarom? Omdat duidelijk was gebleken, hoe noodzakelijk zulk een vergadering van de Nederlandsche Kerken was. Ja, dit verzoek om een Generale Synode werd zelfs aldus gemotiveerd: „Om dieswille dat hier verstaen is, dat alreede vuyt het midden der kercke scheurynge onstaet ende ooc sommige predicanen versouken in seckere stucken der leere gedult te syn, welke niet en staet bij eeneparticieliere vergaderynge, maer tot den nationalen synodum gehoort”.

Toen dan ook 's Lands advocaat Van Oldenbarnevelt met nadruk om de redenen vroeg, die de Kerken tot het indienen van het verzoek om een Generale Synode hadden gebracht, werd door de Kerken gezezen op de appellen en op de „swarickheden” ende vragen der kerken particulier, die niet anders dan door middel des synodi nationalis kunnen gebetert worden”. (1605).

Dit roepen om een Generale Synode geschiedde niet pas in de jaren 1610—18, maar reeds in het jaar 1597. Juist het niet-zaamkomen in Generale Synode van de Nederlandsche Kerken heeft toen gemaakt, dat straks de zaak der Remonstranten van zoo grooten omvang en van zoo gevaarlijk karakter kon worden.

Laat ons hopen, dat het debat geen voortzetting meer noodig geoordeeld wordt. Het is overigens een troost, dat niet van één zijde, maar van beide kanten een beroep op Dordt is vernomen. Het bewijst, dat niet de een alleen met de ouden werken wil.

Gebod voor de Wereldfederatie.

A.s. Zondag 21 Febr. is een dag van gebed voor de wereldfederatie van Christenstudenten. Aan den Oproep ontleenen we de volgende bijzonderheden:

Aan het eerste geslacht der Wereldfederatie heeft God op wonderbare wijze Zijn groetheid geopenbaard. De zending van Westersche landen begon evangelisten uit de studentenverenigingen naar Afrika en het Oosten af te vaardigen. Bewegingen uit kleine groepjes opgekomen, zijn machtig uitgegroeid. En de stichters en leiders zijn door God tot voortgaan geroepen, niet wetende waar zij gingen; zij hebben volgehouden als ziende den Onzienlijke. Velen van hen zijn ons voorgestaan, om Hem te zien van aangezicht tot aangezicht; door hen hebben wij een levend onderpand in de Gemeenschap der Heiligen.

De tweede generatie zag zich geroepen tot den strijd voor God's Koninkrijk, kwam vaak in 'theetst ervan en werd dikwijls in verwoording gebracht door het verloop van het conflict, dikwijls ook ondersteund door een oplevend geloof en verwachten binnen de Federatie en daarbuiten. Toch, als altijd, werd Zijn kracht in zwakheid volbracht. De gebieden waarop in den tijd na den oorlog geen antwoord scheen te komen, hebben ten-

slotte toch getriumpheerd in het geestelijk leven en in het gemeenschapsbesef, dat door ellende en oorlog is verrijkt en versterkt in plaats van te niet gedaan, wat zijn weerklink vindt in den oproep tot broederschap, welke bevordert wordt door de ontwikkeling van het „European Student Relief” tot de „International Student Service” en in de stichting van de „Refugee Student Christian Associations”.

Daarom zouden wij, die tot de tweede generatie behooren, ontrouw zijn aan onze voorgangers, als wij niet, evenals zij, geloofden dat alle beloften vervuld zullen worden.

Boven onze ongelijke verhoudingen en onze onopgeloste staatkundige vragen heerscht God's wil tot liefde, die er slechts op wacht te worden doorschouwd en vervuld.

„Hij, die Zijn wil wil doen, zal van de mogelikheden, die nu komen, weten, of zij geïnspireerd zijn door den Geest Gods, of dat zij slechts scheppingen van eigen verlangen zijn; hij zal weten of de bergen, die het pad waarlangs hij gaan wilde, versperren, God's wegwijzers zijn, die een verandering van koers voorschrijven, of dat zij God's roepstem zijn, om ze, in geloof op Hem, in zee te werpen” (uit Hogg „Redemption from this World”).

Deze gebedsdag valt in het 30e levensjaar van de Federatie. Het groote werk, dat zij verricht heeft voor het koninkrijk Gods over heel de wereld, vooral in kringen, die voor het christendom geheel gesloten waren, is wel een der meest op den voorgrond tredende verschijnselen, die tot dankbaar meeleven mogen opwekken.

Ook alleen monsterverbond?

Mevrouw Mankes-Zernicke schrijft in „De Hervorming”:

„U gedenkt natuurlijk even het zilveren feest van de Koningin?” vroeg de voorzitter van de X-sche Bondsafdeeling, op een loon van vanzelfsprekendheid, den 7en Februari, vlak vóór de godsdienstoefening.

„Neen, dat ben ik niet van plan”, zei ik, een beetje verdrietig om het stridgesprek, dat ik zoo kort voor de preek, voorzag. Daar kwam het dan ook al aan in het verschrikte antwoord: „Ja, maar waarom niet? Dat moet toch!” „Waarom wel?” replieerde ik, „van wie moet het?” Toen kwam er van allerlei te berde: „Een huiselijk feest van de eerste vrouw van den staat, mocht toch wel met een enkel woordje... de synode had het trouwens gevraagd!” „De synode! Daar hebben wij toch niets mee te maken?” „Nu nee, natuurlijk niet. Maar 'tis toch ook niet in den geest van den Bond om zoo iets niet te gedenken”. Overigens — ook de voorzitter was voor een republiek....

„Draaide me. 't Monsterverbond tusschen kerk en koning nog uwerkende tot in een republiekensch gezinden voorzitter van een bondsafdeeling!”

Er zijn behalve Mevrouw M. wel meer mensen, die, als het woord „Oranje” klinkt, nog niet aanstonds vervallen in den toast-stijl. Maar men behoeft nog niet direct te spreken van een „monsterverbond”. Dat is toch wel wat heel sterk gekleurd. Monsieur le Président zou ook zonder eenige monsterverbondelijkheid een beurt kunnen krijgen; het Calvinisme heeft, ook in de opstelling van zijn publieke officiële geboden, genoegzame elasticiteit aan den dag gelegd. Soms is dat nog veel reukeliker dan hier Mevrouw Mankes blijkt te zijn; en heeft het een beetje meer positiefs dan dit antwoord van de Redactie der „Hervorming”:

Maar er valt toch wel te bedenken, dat bij een openbaar optreden de houding, die men aanneemt meer gewicht in de schaal legt, dan wanneer men inderdaad geheel privé handelt.

Hensch, het Calvinisme is reukeliker, juist omdat het meer grond onder de voeten heeft, dan menig een denkt. De diepstgewortelde boomen kunnen zich het verst buigen; maar een tikje tegen wat al te los op zijn voetstuk staat en te veel balanceren moet, brengt de sensatie van een „monster”-gebeuren.

Een oostersch boek.

We haalden reeds meer dan eens de artikelenreeks van dr Bouma aan, over „de bijbel, een oostersch boek”. Thans schrijft hij:

Uit dezen Oosterschen vorm mag nu echter niet worden afgeleid, dat de Heilige Schrift ook naar zijn inhoud vrucht der Oostersche gedachtenwereld is.

Heden poogt men het zoo voor te stellen, alsof de Bijbel in zijn voorstellingen en ideeën weinig anders bood dan wat ook de volken buiten Israël bezaten. Alsof heel de Bijbel uit de om Israël wonende volken en hun cultuur en religie kon worden verklaard.

De verhalen van schepping, val, zondvloed, enz., zijn ontleend aan de algemeene Semietische wereld. De offertheorieën, het Godsgebeurde, de voorstellingen van de geestenwereld, het doodenrijk, hemel en hel — alles is product niet van openbaring, aan Israël geschied, maar erfgoed, meegebracht uit Babel en Egypte.

Zoo leert heden de z.g. godsdienst-historische school. Het zou te ver voeren, daarop hier breed in te gaan. Slechts zij herinnerd aan wat eerder werd gezegd, dat deze pogingen, ook afgedacht van het beginsel, geen oplossing kunnen bieden. De draden, waaraan deze meningen worden opgehangen, zijn in den regel zoo dun, en de grondslag, waarop ze rusten, is zoo broos, en de verschillen tusschen Israël en de volken ook in hun godsdienstige voorstellingen zijn zoo groot — dat aan afleiding niet kan worden gedacht.

De heden veel in eere zijnde uitspraak: „De Bijbel is een Oostersch boek” mag niet dan met groote voorzichtigheid worden gebruikt. In den diepten zin is de Bijbel geen Oostersch boek. Zijn geboorte is niet in de Oostersche cultuurwereld maar in Gods gedachten; niet beneden maar boven; niet uit de menschen maar uit God.

In hetzelfde verband is ook een der volgende opmerkingen van dr Bouma voor ons doel van beteekenis:

Misschien is er nog iemand van mijn lezers, die zich herinnert, dat ik aan den aanvang dezer artikelen over Dr De Hartog schreef. Hem was gevraagd door een inzender in zijn tijdschrift „Nieuwe Banen”, of nu echt een heusche slang gesproken had in het Paradijs.

Daarop antwoordde Dr De Hartog, dat we nu niet in Westerschen zin moeten vragen, of dit of dat zoo gebeurd is, want de Bijbel is een Oostersch boek, dat een Oosterschen kijk op de werkelijkheid heeft.

Wanneer men nu echter Dr De Hartog een weinig kent, doet zulk een uitspraak eenigszins komisch aan. Want behalve predikant en theoloog is Dr De Hartog ook filosoof. Een aanhanger van het stelsel van Hegel. Hegel trachtte de wereld te begrijpen als een systeem van redelijkheid zonder rest. Een zuiver Westerschen denker aldus. Veelmeer dan b.v. Schopenhauer, die dan ook door Buddhistischen geest was gedrenkt.

En bij iemand als Dr De Hartog merkt men onophoudelijk, dat hij Hegeliaan is — een verstandsfilosof, wiens wijsbegeerte met Oostersche inkleeding weinig te maken heeft.

Wat De Hartog ons biedt in zijn tijdschrift is sprankelend van vernuft. Ik denk b.v. aan zijn beschouwingen over het Johannes-Evangelie. Al is het zeer vaak een valsche vernuft, waarbij de eerbied voor Gods Woord ver is.

Maar Oostersche beschouwing en gedachtenwereld is hier ver. Als zoo iemand dan van een feit des Bijbels schrijft, dat het niet letterlijk zoo behoort gebeurd te zijn, dan is dat geen opvatting van den Bijbel als Oostersch boek, maar een bezien door den bril van een puur Westersch filosoof.

Inderdaad, men beroept zich vaak op het Oosten, omdat men daarmee bedekken wil de machteloosheid van het Westen.

Anthropomorphism.

Wie zich interesseeren mocht voor het reeds in ons blad zeer kort besproken verschijnsel van de anthropomorphe prediking, leze onderstaand knipsel uit een meditatie van ds Kersten in „De Saambinder”:

Ja God was mis, tot Asaph in Gods heiligdom inging en op des goddeloozen einde merkte. Een os wordt immers ook met het beste eten vet gemaakt voor den dag der slachting?

De os — men weet, dat het hier gaat over Ps. 73, hetwelk is, overgezet zijnde, de psalm van „het Aasfprobleem” (o zetter, vergeet, smee ik, nu vooral de aanhalingsteekens niet) is meermalen een liefkoosd beeld. Maar deze vergelijking tusschen een hollandschen vee-fokker en Hem, die het „heiligdom bewoont” is zoo gevaarlijk, en zoo — in haar eenzijdigheid — onbijbelsch, dat het vraagstuk van het anthropomorphism ook hier weer blijkt geen overbodigheid te zijn.

Klaas Kater.

In een vorig nummer gaven we een aanhaling uit „De Haagsche Post” waarin ook Klaas Kater, een der grondvesters van Patrimonium werd genoemd. In verband daarmee vinde hier een plaats, wat de heer W. Heijns in „Jong Leven” over hem schrijft:

Jacob Kater, melkhoer te Aalsmeer, was de vader van dezen man. Zijne moeder verloor hij reeds op vierjarigen leeftijd en van haar herinnerde hij zich slechts, dat zij hem voorlas uit den Statenbijbel. Vader Jacob had Klaas voor de zeevaart bestemd, doch de dood outnam ook den vader reeds vroeg aan de kinderen. Klaas was toen 14 jaar. Het kostte nog al eenige moeite om den jongen in het (hervormde) weeshuis te krijgen in dien tijd (1847), want het huisgezin, dat den kostwinner verloor, behoorde tot de afgescheidenen.

Het was toen de gewoonte, dat de erfenis der weeskinderen aan het weeshuis kwam, waardoor er een zekere gelijkheid ontstond tusschen alle weezen, een uniformiteit, die, hoezeer overigens te prijzen, toch het nadeel had, dat aan geen enkel kind ook meer opleidingskosten werden besteed, dan aan een ander. De zeevaarttoekomst was daarmee dus weg voor Klaas.

De wijsheid der ragenten was zeer hoog, althans kan ik ze niet vatten. Men zou den jongen onderwijzer laten worden, maar op de sport van kweekeling gekomen, veranderde 't inzicht der heeren. Klaas werd boerenknecht in de Betuwe.

Even later lezen we over zijn dienst bij ds Budding (na 1857):

Het door elkaar werken van de aardappelen en de groenten, vóór ze werden genuttigd, was (volgens Budding) b.v. in strijd met de Mozatische wet, z.i. Reeds den eersten middag moesde Klaas naar boeren-gewoonte de gerechten door elkaar, en Da maakte de opmerking: dat zou ik niet willen eten. Ondeugend antwoordde de nieuwe diensaknecht: dat komt net goed uit, want ik maak voor u niet klaar. Het dragen van een baard was ook niet oorbaar volgens Budding en Da had Klaas al gauw bij de haren te pakken! „Uw stem is Jacob's stem, de handen zijn Ezau's handen; ge hebt de woorden van een schaaap, maar het gezicht van een bok, ook diens lippen en wangen zijn begroeid.”

„'t Is eigenaardig”, zegt de kostganger, „ook ik verkeerde in twijfel; domine heeft ook de stem van een schaaap, maar het gelaat van een ezel, want op diens lippen en wangen groeit ook niets”.

En tenslotte:

„Was overigens ook met Kater als met vele anderen, die niet naar aanleg kunnen kiezen en leeren: 12 ambachten, 13 ongelukken. De boerenknecht werd na het colporteurbaantje achtereenvolgens: huisschilder, steenkoopersknecht, fabriekarbeider, metselaar, rijkswerkman. De rijkswerkman las „De Standaard”, die toen pas — in 1872 — was uitgekomen. Een advertentie daarin bracht hem in dienst bij den heer W. Hovy, bierbrouwer in Amsterdam. Aan de brouwerij „De gekroonde valk” werkte hij met eenige mannen, waarmee hij zich één gevoelde; o.m. met Poedat. De patroon, de heer Hovy, was zijn 2e vriend. Hij, de man met het edele hart en rijk bemiddeld, liet den arbeid altoos voortgaan door gemeenschappelijk gebed en de lezing van Gods Woord. Daar werd veel gesproken over den geest des tijds, over den verderfelijken invloed van het liberalisme en het veldwinnend socialisme.

Later misschien meer.

K. S.